

S'ha acabat

El colp d'estat a la Unió Soviètica té dues lectures previsible. Una l'ha feta Felipe González (els espanyols sempre parlen d'ells mateixos) i consisteix a identificar la maniobra moscovita amb el 23-F. Que triomfe el colp sense que triomfen els colpistes. En paraules de González, el colp és "un toc d'atenció per a calmar les inquietuds excessives". L'altra lectura és la que diu que aquest colp és el final de la Unió Soviètica i l'inici d'un nou estil de fer política i viure. Ho lamente pel senyor González però n'hi ha més probabilitats que es tracte d'això que no del que ell voldria. Hi ha una diferència substancial entre el colp d'estat i el 23-F. Qui va eixir reforçat del 23-F no van ser els rupturistes, sinó els reformadors del franquisme, bàsicament el rei Juan Carlos. En el colp soviètic el triomf ha estat de la banda dels rupturistes (Eltsin) més que no de la banda dels reformadors. Superant els primers moments de continuació de la legalitat democràtica, moments en els quals Gorbàtxov hi té un paper a fer com a portador seu, ha arribat l'hora de dir adéu a *Gorby*. Ha arribat l'hora de tancar la *perestroika* i deixar pas a un procés de reformes més audaç i menys contradictori. Gorbàtxov és un dels responsables del colp. Per activa o per passiva. Perquè el va deixar anar (com han insinuat alguns dels seus més pròxims col.laboradors) o en la mesura

que va ser ell el que va anar apartant de la direcció de la Unió Soviètica els col.laboradors més oberturistes i es va anar envoltant dels conspirats. Gorbàtxov és el responsable que Iànev haja estat vicepresident: va pressionar el Parlament fins aconseguir-ne l'elecció, en contra de la voluntat de la majoria de la cambra. Va portar Pugo al Ministeri de l'Interior. I va mantenir Iàzov en el poder a Defensa, malgrat les opinions dels militars demòcrates. Va desoir les crides continuades de Xevardnadze. Eltsin i Iakòvlev (el 20 de desembre de l'any passat, el 19 de febrer i 24 hores abans del colp, respectivament), en contra de la promoció de dirigents immobilitistes i representants de l'aparell als màxims càrrecs del govern soviètic. Però a més, Gorbàtxov és el secretari general del PCUS i ha estat sobretot el PCUS el que ha donat el colp. D'acord que no tot el PCUS (*Pravda* va tenir la gosadia de publicar comunicats contra la temptativa), però sí el rovell de l'ou de l'estat-partit. És el seu partit, són els gorbàtxovians els que han donat el colp. L'URSS té al davant dies difícils, però potser s'ha donat el pas més important de tots. Rússia i les altres nacions veuen oberta la porta del canvi definitiu. Els manifestants que van tombar l'estàtua de Dherhziński ho han entès. Encara que la qüestió més important no siga precisament tombar estàtues.

Vicent Partal

El tros de cansalada

El dilluns 19 d'agost em va arribar la notícia del *putsh* posat en marxa per vuit elements de la cort de Gorbàtxov. Semblava que tot vacil·lés: la *perestroika*, la *glasnost*, i l'obertura a Occident a la recerca d'un món cada cop més allunyat de la *guerra freda*. Tenia al meu costat el millor i el més intel·ligent amic meu, Juan Luis Heredero, el qual, instants després, resumia les seves impressions amb aquestes paraules: "Aquests pretenen un 18 de juliol i el que segurament aconseguiran serà un 23-F". L'ombra de Tejero em va tornar l'optimisme. Hores més tard, la reacció del poble, excitada i guiada per aquest tribú a la Danton que es diu Borís Eltsin i que té darrere les seves amples espatlles 45 milions de vots, va promoure la protesta popular més gran que ha registrat la Unió Soviètica des de la revolució russa de 1917. La "utopia de buròcrates", segons la coneguda expressió de Lenin, arribarà a la seva fi. Els conspiradors que devien el seu càrrec a Gorbàtxov, cec davant les advertències de Xevardnadze i Iakòvlev, havien constituït un grup de vuit bandolers amb autoritat —alemanya, se suposava—, sobre el KGB i l'exèrcit. El vicepresident, Iànev, que havia necessitat Gorbàtxov per arribar a la vicepresidència, es va llançar a una proclama on no faltava l'al·lusió a "retornar l'orgull

als ciutadans soviètics que viatgen a l'estranger".

Aquesta vegada, la reacció internacional, deixant de banda la inicial tebiesa de François Mitterrand, ha estat unànime i eficaç. Els conjurats sabien que estaven perduts en un món que els donava l'esquena. Però la victòria, i quan encara queden molts interrogants per analitzar, correspon al poble soviètic, i sobretot al de la capital. No podré mai oblidar la breu al·locució d'Elena Bonner, viuda del premi Nobel Andrei Sakharov, quan, fent referència a la sobtada aparició de menjar a les botigues de Moscou, recordava que les lluites per la democràcia sempre s'han lliurat a les capitals i que no creia que ningú estiguera disposat a perdre la llibertat per "un tros de cansalada".

Fabià Estapé

